

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Město moje místo pro život
David Kosmák

Bakalářská práce

2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: David KOSMÁK
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: Veřejná ekonomika a správa
Název tématu: Město moje místo pro život

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Zjistit, jak moc jsou Češi ochotni migrovat za prací či lepší kvalitou života v Čechách.

Osnova:

- Pojmy migrace s důrazem na migraci za prací
- Migrační faktory
- Kvalita života
- Migrace za prací po České republice
- Migrace Čechů za prací do zahraničí
- Příčiny a překážky migrace

Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

HORÁKOVÁ, Milada. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. Dostupný z WWW: <www.vupsv.cz>. ISBN 978-80-7416-024-0.

HORÁKOVÁ, Milada. Zpráva o vývoji pracovních migrací 1993 ? 2006. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí 2007. Dostupný z WWW: <www.vupsv.cz>. ISBN 978-80-87007-67-9.

KING, Russell, OLEHLA, Richard. Atlas lidské migrace. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1706-0.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. Menšiny a migranti v ČR. My a oni v multikulturní společnosti 21. století. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o. 2001. ISBN 80-7178-648-9.

VAVREČKOVÁ, Jana, MUSIL, Jakub, BAŠTÝŘ, Ivo. Počty a struktury českých migrantů v zahraničí a ekonomická motivace k zahraniční pracovní migraci. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí 2007. Dostupný z WWW: <www.vupsv.cz>. ISBN 978-80-87007-81-5.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Táňa Karlíková
Ústav veřejné správy a práva

Datum zadání bakalářské práce: 30. června 2009

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2010

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

Ing. Robert Baťa, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. srpna 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 24. 04. 2010

David Kosmák

Poděkování

Na těchto řádcích bych rád poděkoval všem, kteří mi pomáhali při vypracování této práce. Nejvíce děkuji vedoucí této bakalářské práce Ing. Táně Karlíkové za její ochotu, množství vyhrazeného času a za odborné rady, které přispěly k vypracování této práce.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá zkoumáním ochoty Čechů cestovat za prací či lepší kvalitou života v Čechách.

Dále tato práce obsahuje obecné informace o migraci se zaměřením na migraci za prací a další související témata. Například kvalita života, migrace za prací po České republice nebo příčiny a překážky migrace. Teoretickou část ještě doplní část praktická, ve které jsou uvedené aktuální číselné údaje spojené s migrací či hodnoty indexů měřících lepší kvalitu života.

KLÍČOVÁ SLOVA

Migrace, zaměstnanost, trh práce, volný pohyb, motivace

TITLE

Town the place for my life

ABSTRACT

Bachelor work deals with the willingness of the Czechs to travel for work or a better quality of life in the Czech Republic.

Furthermore, this work contains general information of migration, focusing on labor migration and other related topics. For example, quality of life, labor migration around the Czech Republic or the cause and obstacles to the migration. Theoretical part will be continued by practical part, in which the actual numeral data joined with migration or index values measuring the better life quality are stated.

KEYWORDS

Migration, employment, labour market, free movement, motivation

Obsah

Úvod	9
1 Pojmy migrace s důrazem na migraci za prací.....	11
1.1 Migrace je nejdiskutovanější téma.....	11
1.2 Pojmy migrace	11
1.2.1 Emigrace a Imigrace	12
1.2.2 Mezinárodní migrace	14
1.2.3 Vnitřní migrace.....	14
1.2.4 Migrace za prací	15
2 Důvody migrace	16
2.1 Migrační faktory	16
2.1.1 Ekonomické migrační faktory	16
2.1.2 Demografické migrační faktory.....	16
2.1.3 Politické migrační faktory	17
2.1.4 Environmentální migrační faktory	17
2.1.5 Ostatní migrační faktory.....	17
2.2 Migrační teorie.....	17
2.2.1 Push-pull teorie.....	18
2.2.2 Makro teorie	18
2.2.3 Mikro teorie	19
2.2.4 Nová ekonomická teorie.....	19
2.2.5 Teorie dvojího pracovního trhu	19
2.2.6 Historicko-strukturalistická teorie	20
2.2.7 Teorie světových systémů	20
2.2.8 Teorie sítí.....	20
2.2.9 Institucionální teorie	21
2.2.10 Teorie kumulativní příčiny	21

2.2.11	Teorie migračních systémů.....	22
3	Kvalita života	23
3.1	Kvalitní život	23
3.2	Indexy zkoumající kvalitu života.....	24
3.2.1	Index lidského rozvoje.....	24
3.2.2	Fyzikální index	25
3.2.3	Index šťastné planety	25
3.2.4	Popsicle index.....	26
3.2.5	Index kvality života	26
4	Migrace za prací po České republice	28
4.1	Migrace po České republice	28
4.1.1	Lidé se stěhují do středních Čech	29
4.1.2	Stěhování po České republice v důsledku finanční krize	30
5	Příčiny a překážky migrace	32
5.1	Příčiny migrace	32
5.1.1	Ekonomické příčiny.....	32
5.1.2	Environmentální příčiny migrace	33
5.1.3	Demografické příčiny	34
5.1.4	Občanské nepokoje a vysoký stupeň náchylnosti ke konfliktům uvnitř společnosti.....	34
5.2	Překážky migrace.....	34
5.2.1	Administrativní překážky	35
5.2.2	Překážky spojované s kriminalitou a terorismem.....	36
5.2.3	Byrokratické překážky.....	36
6	Migrace Čechů za prací do zahraničí	40
6.1	Migrace do zahraničí	40
6.1.1	Migrující profesionálové	40

6.1.2	Země původu při emigraci profesionálů.....	41
6.1.3	Země při imigraci profesionálů	41
6.1.4	Cílové destinace pro migraci	42
	Závěr.....	43
	Použité zdroje:	46

Úvod

Migrace je pojem, který se užívá už dlouhou řadu let a stává se nedílnou součástí našich dějin. Migrace jako taková stále patří k diskutovaným tématům na jednáních v České republice, ale i v ostatních státech. Probírají se důležité migrační toky a zároveň se často řeší problematika s migrací spojená. Cílem bakalářské práce je zjistit, jak moc jsou Češi ochotni migrovat za prací a lepší kvalitou života. Lepší kvalita života je největším a nejdůležitějším motivem, proč k migraci samotné v takovém množství dochází.

Toto téma je aktuální a přišlo mi zajímavé na zpracování. Práce nás seznámí s faktory, které se migrace týkají a ovlivňují ji, ohodnotí a stručně shrne aktuální situaci v České republice.

Migrace jako taková je fenomén a je spojena s velkým množstvím ekonomických a sociálních souvislostí. Má velký vliv na život celé společnosti, ale i samotných jedinců. Proto jsem si vybral pracovní migraci jako téma své bakalářské práce.

V první kapitole nás seznámí se základními pojmy, definicemi a migračními teoriemi týkajícími se problematiky migrace a zaměří se na výrazy, které se vztahují k migraci za prací a lepší kvalitou života.

V další kapitole jsou přiblíženy důležité pojmy související s migrací, a to její faktory, které jí ve velké míře ovlivňují. Zaměřuje se především na faktory související s prací a dále s lepší kvalitou života.

Třetí kapitola bude zaměřená na již zmiňovanou kvalitu života. Probere vše, co se kvality života týká, kdo má jaké požadavky, jaké jsou představy o kvalitním životě a mnohé další věci s tím spojené.

Následující kapitola popisuje migraci za prací po České republice, která je hlavním tématem této bakalářské práce a seznámí nás se vším, co je s touto migrací spojené. Představí také migrační toky, které jsou v České republice.

V páté kapitole se práce zabývá všemi podstatnými příčinami migrace, kam patří například nové možnosti, lepší životní standard a mnoho dalšího. Nezapomíná také na pár slov k nevýhodám, omezením a v neposlední řadě i nejdůležitějšímu faktoru, kterým jsou překážky migrace. Seznámí nás s velkým množstvím teorií proč migrovat nebo nemigrovat.

V šesté kapitole rozšíří svoji působnost i na migraci Čechů za prací do zahraničí, nabídne přehled a charakteristiku zemí, které jsou pro migraci Čechů nejvíce oblíbené. Seznámí nás s faktory, které migraci do zahraničí ovlivňují, a odhalí důvody, proč jsou lidé ochotni do zahraničí za prací cestovat či naopak.

1 Pojmy migrace s důrazem na migraci za prací

1.1 Migrace je nejdiskutovanější téma

Migrace patří k často diskutovaným tématům a řešení tohoto problému je součástí nebo hlavním předmětem státních, ale i mezinárodních jednání. Jako názorný příklad můžeme uvést neustálé jednání Spojených států Amerických s Kubou. Stěhování lidí se stále zvyšuje a nazývá se fenoménem 21. století, protože nikdy v historii nemigrovalo takové množství lidí jako teď.

Je to komplexně podmíněný proces studovaný badateli nejen z oblasti sociálních věd: geografy, sociology, ekonomy, historiky a v neposlední řadě demografy. Díky své složitosti a širokosti nemá dosud vybudovanou jednotnou teorii, a tudíž ani neexistuje v rámci samostatného vědního oboru, který by mohl být nazýván například „migraciologií“.[24] VOJTKOVÁ (2005)

1.2 Pojmy migrace

Migrace je v podstatě změna pobytu migranta. Nabízí se nám mnoho rozdělení a zde si představíme ty nejdůležitější. Nejzákladnější rozlišení se dělí na vystěhovalectví (emigrace) nebo přistěhovalectví (imigrace). Pokud to však převedeme jen na osobu, která mění své bydliště, tak daný člověk je ve své zemi emigrantem, ale v cílové zemi je považován za imigranta. Dále se migrace rozděluje podle cíle, do kterého má migrující namířeno. Zde se pojednává o *migraci vnitřní* (v rámci kraje, jiného města) a *mezinárodní* (za hranice státu). Velmi důležité pro migraci je rozdělení z časového hlediska. Migrace se zde rozděluje do tří hlavních skupin na *krátkodobou*, *dlouhodobou* a *trvalou*. Jedním z dalších hledisek pro rozdělení migrace je rozhodnutí migranta. Jestliže se dobrovolně a nenásilně rozhodne vystěhovat, jedná se o migraci *dobrovolnou*. Může také nastat situace, kdy nezbyvá nic jiného než migrovat, v tomto případě je migrace považována za nedobrovolnou neboli *vynucenou*. V neposlední řadě se migrace rozděluje podle typu. Když migrujeme za prací, tak *pracovní migrace*, jestliže kvůli změně přírodních podmínek a nedostatku přírodních zdrojů, mluví se o *environmentální migraci* a tak dále. Kdybychom se problematikou migrace probírali podrobněji, určitě najdeme ještě velké množství dalších členění a rozdělení.

Pro lepší seznámení s velikostí migrace, máme v tabulce číslo 1 uvedené počty migrantů, jejich podíl na celosvětové populaci v letech 1990 až 2010 a navazující obrázek číslo 1 zobrazuje nejvíce oblíbené země migrujících ve světě.

Tab. č. 1: Odhadované počty a poměr migrantů na celosvětové populaci

Rok	Odhadované počty mezinárodních migrantů	Poměr mezinárodních migrantů na celosvětové populaci
1990	155 518 065	2.9 %
1995	165 968 778	2.9 %
2000	178 498 563	2.9 %
2005	195 245 404	3.0 %
2010	213 943 812	3.1 %

Zdroj: Data z United Nations (2010) [22]

Obr. č. 1 Nejoblíbenější země migrantů

Zdroj: Obrázek z BBC [6]

1.2.1 Emigrace a Imigrace

Emigrace je pojem známý snad každému. Z historie víme, že třeba v letech okupace hodně lidí emigrovalo. Jedná se tedy o typ migrace, kdy daná osoba opouští své město, kraj nebo svůj stát. V dřívějších letech byla k emigraci nejoblíbenější západní Evropa a hlavně

Německo, Francie nebo Velká Británie. V dnešní době se nejčastěji emigruje do Evropské unie či Spojených států Amerických

Imigrace je opakem emigrace. V cílovém městě, kraji či státě je migrující osoba považována a nazývána imigrantem. Když si vezmeme tyto pojmy v rámci jednoho státu, tak za emigranty jsou považováni všichni, kteří z tohoto státu odjedou a „zabydlí se“ v jiném státě. Za imigranty jsou považovány všechny osoby, které do daného státu přijedou a zůstávají zde minimálně jeden rok. Jednoleté kritérium se používá pro lepší přepočítání migrujících. Vyloučí se tím všichni turisté, lidé na pracovních cestách a další návštěvní dané země. Bohužel to má i své nedostatky a do statistik nejsou uváděni sezonní migranti, kteří cestují za letními pracemi například ve stavebnictví, zemědělství a tak dále. Tyto statistiky dále nezahrnují ilegální migranty bez dokladů, neboť jejich počet není možné určit.

Imigrace má tři základní modely, které se rozlišují takto:

1. diskriminační model - zakládá se na dočasném a návratném pohybu cizinců. Imigranti jsou začleněni pouze do jedné společenské sféry (například na trhu práce), ale není jim umožněno vstoupit do dalších oblastí jako např. do široce definovaného systému sociální péče, nemohou získat občanství, účastnit se voleb apod. V dnešní době víceméně praktikuje tento model Německo, Švýcarsko a Rakousko.
2. asimilační model - zakládá se na jednostranném procesu rychlé a „jednoduché“ adaptace imigranta do společnosti. Očekává se, že za rychlé umožnění získání občanství, práv a povinností majoritní populace imigrant zaplatí ztrátou svého mateřského jazyka, svých specifických kulturních a sociálních rysů, což má vést k rychlé asimilaci do majoritní společnosti. Nejblíže je tomuto modelu migrační politika Francie.
3. multikulturální (pluralitní) model - podporuje odlišnost minority od majoritní populace. Obě se liší jazykem, kulturou, sociálními vztahy i spolkovým životem po několik generací. Imigrantům jsou dána stejná práva ve všech společenských sférách, aniž by se očekávalo, že se vzdají svých specifík. Na specifice minorit se staví a stát se všemožně snaží podporovat jejich rozvoj. Tento model dnes

reprezentuje Kanada, Austrálie, Švédsko a do jisté míry i Nizozemí a USA. Výše uvedené modely se dnes reálně v takto čisté podobě nikde nevyskytují. Většina zemí se přiklání k jednomu z modelů, ale často aplikuje aspekty z dalších modelů. V jednotlivých zemích se modely mění i postupem času. Například Austrálie nebo Spojené státy Americké prošly postupně všemi modely. [4] ŠIŠKOVÁ (2001; s. 188)

1.2.2 Mezinárodní migrace

Pod pojmem mezinárodní migrace se skrývá migrace mezi různými státy. Mezinárodní migrace je spojena s ekonomickými důvody a tudíž i s rozvojem celé země a způsobem života v dané zemi. Podle Organizace spojených národů bylo v roce 2005 na Zemi 191 milionů mezinárodních migrantů, tedy lidí, kteří oficiálně žijí v jiné zemi, než ve které se narodili. Toto číslo představuje pouhá 3 procenta celosvětové populace. Jinými slovy mezinárodní migrace roste jen o zlomky procent rychleji než celková světová populace. Polovina z těchto migrantů je ženského pohlaví (95 milionů proti 96 milionům mužů). 21 procent migrantů pobývá v Evropské unii a 20 procent ve Spojených státech Amerických. [4] ŠIŠKOVÁ (2001; s. 188)

1.2.3 Vnitřní migrace

Stejně jako mezinárodní, tak i vnitřní migrace se řídí ekonomickými důvody, které úzce souvisejí s postupným rozvojem celé země. Pod pojem vnitřní migrace spadá stěhování obyvatel v rámci státu, což znamená mezi kraji, městy a vesnicemi.

Jeden z nejznámějších proudů vnitřní migrace je stěhování obyvatel za prací z vesnice do měst. Výborným příkladem jsou Spojené státy Americké. V první polovině dvacátého století zde probíhalo masivní stěhování z venkova do měst a z jihu na sever. Hlavním cílem migrantů byl New York a dále průmyslové oblasti jako Chicago, Detroit, Buffalo, Philadelphie a v následné vlně migrací se jednalo o Floridu, Colorado nebo Kalifornii. Tato migrace byla způsobena novým ekonomickým rozmachem high-tech výroby, informačních a dalších technologií.

Ve druhé polovině dvacátého století se v rozvinutých zemích uplatnil nový mechanismus stěhování směrem z města na venkov. To bylo hlavně způsobeno vysokou cenou nemovitostí ve městech, hledáním lepší kvality života a počítačovou revolucí. Tento trend však nezasáhl všechny vrstvy obyvatelstva stejnou měrou. Například studenti a mladí pracující nadále bydlí ve městech, aby zde mohli studovat a pracovat.

Se vznikem Evropské unie se původní definice migrace dost znejasnila. Nyní se stěhování rozlišuje na interní (intra-EU) migraci a imigraci obyvatel z nečlenských zemí.
[1] KING (2008; s. 449)

1.2.4 Migrace za prací

Migrace za prací nebo taky pracovní migrace je jedna ze specifických kategorií migrace. Jak již z názvu vypovídá, jedná se o stěhování za lepšími pracovními podmínkami. Při mezinárodní migraci to bude přestěhování za prací do zahraničí, při vnitřní se stěhujeme do jiného města nebo kraje. Migrace za prací patří v dnešní době k jednomu z nejčastějších důvodů stěhování vůbec. Hlavním podnětem ke stěhování jsou bezesporu lepší platové podmínky, větší zisky nebo také lepší kariéerní růst. Dále to může být způsobeno nedostatkem pracovních míst jak v oboru, tak i celkově.

Toto jsou nejčastější pojmy spojené s migrací a každý souvisí s jiným podnětem ke stěhování. Tyto podněty vychází z aktuálního dění v obou zemích a nazývají se migrační faktory. S těmi faktory se blíže seznámíme v následující kapitole.

2 Důvody migrace

2.1 Migrační faktory

Migračních faktorů je velké množství. Pokud bychom se jimi měli zabývat, tak tu strávíme mnoho času. Abychom se dobře orientovali, tak jsou v díle rozděleny do nejdůležitějších skupin, ve kterých budou ještě podrobněji popsány.

Hlavní dělení už začíná námi samotnými. Zní zvláště, ale migrační faktory se rozdělují podle druhu migrace. U dobrovolné migrace se rozhodneme sami na základě například politických, ekonomických a jiných faktorů. Dále může být migrace nedobrovolná (vynucená), které se také jinak říká environmentální. Zde patří k hlavním faktorům přírodní neštěstí, války a mnohé další.

2.1.1 Ekonomické migrační faktory

Ekonomické faktory patří k nejčastějším a nejdůležitějším důvodům. Občané se stěhují z méně ekonomicky rozvinutých zemí do států hospodářsky vyspělých, jako například USA nebo státy západní Evropy. Tyto státy díky svým ekonomickým podmínkám nabízí přistěhovalcům vyšší životní úroveň a lepší kvalitu života. Migranti se nejčastěji stěhují za lepší práci či větší možnosti kvalifikačního růstu, lepším platovým ohodnocením jejich kvalifikace nebo v důsledku nedostatečného uplatnění svého vzdělání ve vystudovaném oboru, za lepšími studijními možnostmi způsobenými nekvalitní výukou a absencí požadovaných oborů. Stěhování bývá vyvoláno vysokou mírou nezaměstnanosti a nedostatkem pracovních míst.

2.1.2 Demografické migrační faktory

Jak již nadpis napovídá, počet a hustota zalidnění nebo populační růst určitého regionu či města má veliký vliv na migraci. Migranti se často stěhují z přelidněných měst a států. Jako výborný příklad se nabízí Bangladěš. Ten trpí nejvyšší populační hustotou na světě (bez městských států), jež dosahuje poměru více než 1000 obyvatel na čtvereční kilometr, vysokým populačním růstem a obecně velkým počtem obyvatel (154 milionů), které dohromady způsobují nízký podíl obyvatel na rozloze zemědělsky využitelné půdy. Hlavní město Dháka s odhadovaným počtem 12 až 14 milionů obyvatel je doslova

přelidněné obyvateli z venkova, kteří často žijí v tak zvaných slumech. [20] STOJANOV (2009; s. 9)

2.1.3 Politické migrační faktory

Tyto migrační faktory jsou z největší části způsobeny státním zřízením. Jelikož nemají migranti ve své zemi dostatečná práva nebo jim nevyhovuje státní zřízení, emigrují do jiných států. Převážná část migrantů směřuje do demokratických států, které jim jejich práva uznávají.

2.1.4 Environmentální migrační faktory

Ačkoliv se přírodní zdroje, jako jsou pitná voda nebo půda, mohou zdát nevyčerpatelné, je v mnoha případech realita zcela opačná. Dlouhodobá devastace či zásadní změna životního prostředí nebo přírodní katastrofa mohou rozhodujícím způsobem zasáhnout do života obyvatel daného území a tím je připravit o životně důležité přírodní zdroje, obydlí či obživu. Lidé v takto postižených oblastech jsou donuceni opustit své domovy a hledat obživu jinde. A právě takto vzniká proces environmentální migrace a problematika environmentálního uprchlictví. [21] STOJANOV, KAVANOVÁ (2009; s. 28-29)

2.1.5 Ostatní migrační faktory

Existuje ještě mnoho další důležitých i méně důležitých faktorů, díky kterým dochází ve světě k migraci lidí v tak velké míře. Může se jednat často o porušování lidských práv, pronásledování z důvodů rasových, politických či náboženských, různé průmyslové nehody a havárie, nové rozvojové projekty, či nám v historii dobře známé válečné konflikty, střety a války. [5] ŠIŠKOVÁ (1998; s. 203)

2.2 Migrační teorie

Pod pojmem migrace se skrývá několik teorií, jako je tomu u mnoha dalších pojmů a věd. Většina teorií byla vyvinuta nezávisle na sobě a každá pochází z jiného oboru. Vysvětluje určitý typ mezinárodních migrací podle doby vzniku. Teorie se rozlišují podle toho, zda pracují na mikro nebo makro úrovni. Jednotlivé se odlišují převážně podle

příčiny vzniku migrace a podle otázek, na které hledají vysvětlení. K největšímu problému migračních teorií patří jejich jednostrannost. Dnešní migraci je potřeba analyzovat z více hledisek.

2.2.1 Push-pull teorie

Přístupy vycházející z neoklasické teorie jsou známy také jako „push-pull teorie“, neboť za příčiny migrace považují faktory, které migranty nutí opustit svou zemi původu (push) a jiné faktory, které je přitahují do určitých cílových zemí (pull). K push faktorům se řadí demografický růst, nízká úroveň životních podmínek, nedostatek ekonomických a pracovních příležitostí, politické represe. Pull faktory jsou poptávka po práci, dostupnost pozemků, příznivé ekonomické příležitosti a politické svobody. Neoklasický ekonomický přístup se zaměřuje na příjmové rozdíly, podmínky zaměstnání v různých zemích a náklady na případnou migraci. K migraci dochází tedy, co se jedinec po racionálním posouzení nákladů i výhod plynoucích z migrace rozhodne k přesunu ze své země původu do jiné oblasti. Snaží se především maximalizovat svůj užitek, nejčastěji výši příjmu.

2.2.2 Makro teorie

Makro teorie dříve vysvětlovala pracovní migraci v procesu ekonomického rozvoje a dnes zkoumá příčiny migrace z hlediska makroekonomických ukazatelů, jako rozdíly v příjmech, v nabídce nebo poptávce pracovních sil a možnosti zaměstnání. Předpokládá se stěhování z chudých do bohatších oblastí a pouze ekonomické rozdíly, rozdíly v nabídce a poptávce pracovních sil jsou důvodem k vytvoření migračních proudů. V dlouhodobém měřítku se uvažuje o vyrovnávání rozdílů mezi rozvinutými a zaostalými regiony vedoucí k ekonomické rovnováze. Vychází se z předpokladu, že v zemích s vysokou nabídkou pracovních sil a nedostatkem kapitálu jsou nižší mzdy a naopak v zemích s vyšší poptávkou po pracovních silách a větším množstvím kapitálu jsou mzdy zase vyšší. Lidé s nižšími mzdami se proto stěhují do zemí, ve kterých je předpoklad vyšší mzdy. Výsledkem stěhování je pokles nabídky pracovníků a růst mezd v chudší zemi, opačný trend v zemi bohatší. Tím se nastaví určitá ekonomická rovnováha a pozastaví migrační proud.

2.2.3 Mikro teorie

Mikro teorie se soustředí na jedince, jeho kalkulaci výdajů a užiteků v určitém čase a následnou volbu s cílem maximalizovat zisk. Mezi výdaje patří např. materiální náklady na cestu, náklady na dobu než najde práci, případné úsilí vynaložené na učení se novému jazyku a kultuře, na vytváření nových vazeb atd. Volbu ovlivňují podmínky na trhu práce cílové země, pravděpodobnost nalézt práci, možné uplatnění jedincových dovedností (lidského kapitálu), výše předpokládaných výdělků, ale i riziko deportace pro nelegální migranty.

2.2.4 Nová ekonomická teorie

Nové ekonomické přístupy připouští, že migrace nemůže být vysvětlována pouze příjmovými rozdíly zemí. Berou v úvahu možnosti stálého zaměstnání nebo příznivé podmínky pro rozvoj podnikání. Podle nových teorií se k migraci nerozhodují jednotliví aktéři, rozhoduje se na úrovni rodin či domácností, jde tedy částečně o druh kolektivního rozhodnutí. Účelem je jednak maximalizace předpokládaného příjmu a také minimalizace rizik spojených s nepředvídatelnými událostmi a výkyvy trhu. Tato rizika jsou při rozhodování důležitější, rozdíly v příjmech nemusí být podmínkou k migraci do jiné země a také jejich vyrovnání nemusí zastavit migrační proud, pokud rizika přetrvávají. Někteří jedinci mohou být posláni do jiné země za prací, zatímco ostatní členové rodiny zůstanou v domovské zemi. Rodina pak může záviset na finančních prostředcích posílaných migrantem.

2.2.5 Teorie dvojího pracovního trhu

K teoriím ekonomického typu lze ještě přiřadit teorii dvojího pracovního trhu. Vychází z rozdělení trhu vyspělé země na primární a sekundární pracovní sektor. Primární je tvořen vysoce kvalifikovanými odborníky. Zaměstnání vyžadují vzdělání, dovednosti a specializované školení, jsou poměrně stabilní. Sekundární sektor tvoří nekvalifikovaní pracovníci. Typizuje ho malá atraktivita kvůli nízkým mzdám, často špatným pracovním podmínkám, nestabilitě zaměstnání a v podstatě nulovým možnostem kariérního růstu. Mezinárodní migrace je důsledkem neustálé poptávky po pracovních silách ve vyspělých průmyslových zemích. Příčinami tedy nejsou push faktory v zemích původu, ale pull

faktory v cílových zemích, především neustálá a pro ekonomickou strukturu vyspělých zemí i nezbytná potřeba pracovních sil z jiných zemí.

2.2.6 Historicko-strukturalistická teorie

Historicko-strukturalistický přístup vychází z marxistické politické ekonomie a klade důraz na nerovnoměrné rozdělení ekonomické a politické moci ve světě. Chápe migraci jako možnost mobilizace levné pracovní síly. Udržuje tak nerovný rozvoj a zdroje chudých zemí jsou využívány k obohacování bohatých. Podle historicko-strukturalistického přístupu nemá jedinec svobodnou volbu, jak tvrdí neoklasická teorie. Veliký vliv při rozhodování u této teorie hrají nerovnosti v oblasti zdrojů a moci mezi zeměmi a dále jednotlivé imigrační politiky potenciálních cílových zemích.

2.2.7 Teorie světových systémů

Teorie světových systémů podobně jako teorie dvojího trhu opomíjí proces rozhodování na mikro úrovni. Vysvětluje migraci přes makro modely sociálního, ekonomického a politického vývoje. Spojuje příčiny se strukturou světových trhů a postupující ekonomickou globalizací. Pronikání kapitalistických ekonomických vztahů z center do okrajových nekapitalistických společností narušuje stávající systémy ekonomické a sociální organizace na těchto tzv. periferiích a vytváří tím předpoklady pro migraci. S vidinou většího zisku hledají kapitalistické firmy z center a vyspělých zemí v chudých zemích levnější půdu, suroviny, pracovní sílu, nové odbytové trhy. Tento proces probíhá v různé míře od 16. století. Dříve pomocí koloniálních režimů, dnes prostřednictvím vlád vyspělých zemí a nadnárodních firem. Migrace je spjata s procesem kapitalistického rozvoje.

2.2.8 Teorie sítí

Teorie sítí zdůrazňuje význam mezilidských vazeb. Neformální sítě migrantů vznikají osobními vazbami mezi migranty, bývalými imigranty a těmi, kteří zůstali v zemi původu. Jde o vazby příbuzenské, přátelské či vazby v rámci komunity. O těchto vazbách se někdy mluví jako o sociálním kapitálu, neboť poskytují jedincům i skupinám důležité zdroje informací, sociální a finanční pomoci, často i podporu v případě osobních problémů. Zvyšují pravděpodobnost migračního pohybu včetně jeho růstu, neboť snižují náklady a

rizika nepřímo zvyšující očekávaný zisk z migrace. Nejdůležitějšími jsou samozřejmě vazby rodinné. Síť pomáhají při usazování migrantů a vytváření komunit v zemi. Skupiny často vytvářejí svou vlastní ekonomickou i sociální infrastrukturu. Jako příklad lze uvést spolky, obchody, zábavní podniky, kostely, služby doktorů, právníků atd. Když počet migrantů a vazeb překročí určitou kritickou mez, jsou náklady a rizika na další migraci nižší, což podněcuje další migraci a opět dále rozšiřuje síť, snižuje rizika i náklady atd.

2.2.9 Institucionální teorie

Institucionální teorie klade důraz na vliv institucionálních subjektů. Jde o síť, které podporují migraci a určitým způsobem ji formují. Někdy se mluví o tzv. migračním průmyslu. Zde se pojednává o dvou skupinách institucionálních subjektů. První jsou organizace či jednotlivci napomáhající především nelegální migraci za účelem zisku. V důsledku bariér vytvořených cílovými zeměmi na obranu před migračním přílivem vzniká černý trh. Jedinci i společnosti vydělávají na migrantech, kteří se do vybrané země často dostávají ilegálně. Jedná se o převody přes hranice, pašování lidí, najímání migrantů zaměstnavateli, falšování dokumentů a svatby tzv. naoko. Migranti jsou často vykořisťováni, okrádáni, podváděni nebo vydáni napospas zneužívání (hlavně ženy a děti). Druhou skupinu tvoří nevládní a mezinárodní organizace, jedinci poskytující migrantům rady, sociální služby a hlavně právní poradenství, např. jak získat různé dokumenty nebo žádat o azyl či povolení k pobytu. Všechny tyto instituce podporují a pomáhají udržovat migraci. Bez nich by migranti měli málo důležitých informací a kontaktů potřebných k úspěšné migraci. Velmi podobně jako u teorie sítí, je migrační proud stále více institucionalizován a stává se nezávislejší na okolnostech, kterými byl vyvolán.

2.2.10 Teorie kumulativní příčiny

Podle teorie kumulativní příčiny mění každá migrace společenský kontext, ve kterém se o ní rozhoduje a další migrace se stává pravděpodobnější. To má za následek nastávají změny v ekonomické, sociální a kulturní oblasti u země původu i v cílové zemi. Hovoří se například o zaměstnání s vysokým zastoupením imigrantů, tím získají nálepkou zaměstnání nevhodného pro domácí obyvatele a to vede k další poptávce po imigrantech. Toto stigma určité profese nevychází z jeho charakteristik, ale pouze ze zastoupení imigrantů.

2.2.11 Teorie migračních systémů

K novějším přístupům patří teorie migračních systémů. Ta klade důraz na mezinárodní vztahy, národní hospodářství, kolektivní jednání a institucionální faktory. Vychází z předpokladu, že migrační proudy jsou do jisté míry stabilní a strukturované v prostoru i čase, což dovoluje rozlišení na tzv. migrační systémy. Tento systém tvoří dvě a více zemí vyměňující si vzájemně mezi sebou nejen migranty, ale i zboží a kapitál. Tyto výměny jsou mezi zeměmi tvořícími jeden systém intenzivnější než mezi ostatními zeměmi. Analyzují se regionální migrační systémy jako například západní Evropa, severní Amerika, jižní Pacifik, západní Afrika. Jednotlivé regiony jsou propojeny různými vzájemnými vazbami, může se jednat i o geograficky vzdálenější oblasti. Zkoumají se oba konce migračního proudu a všechny možné vazby mezi oběma oblastmi. Vazby mohou být dále rozříděny do kategorií jako například mezistátní vztahy, srovnání oblastí, kulturní vazby, rodinné a sociální sítě. [25] VOJTKOVÁ (2005)

Ted', když už známe hlavní faktory, které migraci často ovlivňují, a jaké teorie pod ni spadají, se zaměříme na pojem s migrací úzce související., Tím je kvalita života.

3 Kvalita života

3.1 Kvalitní život

Pojem kvalita života se nejčastěji využívá k vyhodnocení obecného života jednotlivce a společnosti. Je probírán v celé řadě kontextů, včetně oblasti mezinárodního rozvoje, zdravotnictví a politických věd. Nejčastěji najdeme kvalitu života spojovanou s vědním oborem sociologie. Pozor na záměnu termínu kvalita života s pojmem životní úroveň. Životní úroveň se zakládá především na příjmu, místo toho mezi hlavní ukazatele kvality života patří nejen bohatství a zaměstnanost, ale také tělesné a duševní zdraví, vzdělání, rekreace, volný čas, sociální sounáležitosti, životní podmínky a životní styl jednotlivce, společenských skupin i společnosti jako celku. Kvalitu života ovlivňuje mnoho vnějších vlivů jako např. kultura, vyznání, zdravotní stav, příjem, věk, podmínky mobility, uspokojení z práce, doprava atd.

K posouzení postavení jednotlivce a vystižení charakteristik jeho života ve společnosti se v poslední době začal používat speciální metodický postupu vycházející z pojetí tak zvané „kvality života“. Ukázalo se, že k popsání komplexní charakteristiky životního stavu jedince nepostačují dříve užívané postupy vycházející ze stanovení životní situace, ale že je také třeba identifikovat a zhodnotit i psychické a sociální determinanty lidského života. Postupy zjišťujících kvalitu života se totiž v praxi většinou týkaly především subjektivního vyjádření míry narušení obvyklých životních podmínek. Poznatků o kvalitě života začalo výrazně přibývat zejména v posledních 20 letech.

S kvalitou života jsou velmi často spojovány pojmy jako svoboda, lidská práva a štěstí. Štěstí je subjektivní a těžko měřitelné, proto je dalším opatřením dávána přednost. Bylo prokázáno, že štěstí se úměrně s komfortem, který vyplývá z rostoucích příjmů, zvyšovat nemusí. V důsledku toho by se při zjišťování životní úrovně nemělo za měřítko brát.

Kvalitou života se zabývá množství nejen národních ale i mezinárodních organizací. Světová banka například vyhlásila cíl "pracuji za svět bez chudoby". Světovou bankou byla chudoba definována jako nedostatek základních lidských potřeb, mezi které patří v první řadě potraviny, voda, přístřeší, svoboda, vzdělání, zdravotní péče, zaměstnání a popisuje ji jako nízkou kvalitu života. Na základě výše uvedené definice se banka snaží

zlepšit kvalitu života prostřednictvím neoliberálních prostředků, kde si za cíl bere snížení chudoby a pomoc lidem, aby alespoň částečně zlepšili kvalitu svého života.

Ostatní organizace často pracují na zlepšení globální kvality života pomocí odlišných definic a metod. Velká část nevládních organizací se vůbec nezaobírá snížením chudoby na národní či mezinárodní úrovni, ale pokouší se o zlepšení kvality života jednotlivce nebo komunity. Jedním z příkladů, které se často uvádí, jsou sponzorské programy poskytující materiální pomoc pro konkrétní osobu. I když mnoho organizací tohoto typu může stále ještě mluvit o boji proti chudobě, metody jsou samozřejmě značně odlišné.

Protože se vyskytují tyto rozdíly v teorii a praxi rozvoje, existuje široká škála kvantitativních opatření, které se používají k popisu kvality života.

3.2 Indexy zkoumající kvalitu života

Pro zkoumání a porovnávání zemí z hlediska „kvality života“ se postupem času vzniklo velké množství různých teorií a typů výpočtů. Většina indexů, jak se valná část výpočtů nazývá, se zakládá na jiných prioritách důležitých pro výpočet. Mezi nejznámější indexy patří index lidského rozvoje zpracováváný každoročně ve zprávě Organizace spojených národů, index kvality života sestavovaný britským časopisem International Living nebo tzv. happy planet index neboli „index šťastné planety“.

3.2.1 Index lidského rozvoje

Index lidského rozvoje - HDI (human development index) představuje jeden z pokusů, jak vyjádřit kvalitu lidského života (human well-being). Tento index je uveřejňovaný od roku 1990 ve statistické publikaci „Zpráva o lidském rozvoji“ (v angličtině Human Development Report), která je každoročně vydávaná pod záštitou Organizace spojených národů (OSN).

HDI je vypočítáván na základě tří kategorií faktorů, kterými jsou lidské zdraví, úroveň vzdělanosti a hmotná životní úroveň. Vlastní konstrukce HDI prošla v minulých deseti letech vývojem, jeho tři základní složky však zůstaly nezměněny. Lidské zdraví je v současnosti vyjádřeno jako průměrná očekávaná délka života při narození, protože tento

demografický ukazatel v sobě nejlépe zahrnuje všechny negativní i pozitivní vlivy, které lidské zdraví ovlivňují. Úroveň vzdělanosti se stanovuje jako podíl gramotného obyvatelstva a jako kombinovaný podíl populace z příslušné věkové skupiny navštěvující školy prvního, druhého a třetího stupně. Hmotná životní úroveň je vyjádřena jako hrubý domácí produkt (HDP) na osobu v amerických dolarech, který je přepočítáván na paritu kupní síly. [10] DLOUHÝ (2005)

3.2.2 Fyzikální index

Fyzikální index kvality života - PQLI (Physical Quality of Life Index) vyvinul sociolog Morris David Morris jako měřítko v roce 1970. Je postaven na základní gramotnosti, dětské úmrtnosti a délce života. I když není tak komplexní jako jiná opatření, nyní v podstatě nahrazuje index lidského rozvoje. PQLI je pozoruhodný pokus Morris ukázat, "méně rezigovaný pesimistický obraz", zaměřující se na tři oblasti, kde se globální kvality života obecně zlepšují, ignoruje hrubý národní produkt a dalších možné ukazatele, které se nezlepšují. Informuje o změně rozdělování sociálních dávek mezi zeměmi, mezi pohlavími, mezi etnickými skupinami a podle regionů nebo odvětví. [2] MORRIS (1979, s. 95-109)

3.2.3 Index šťastné planety

Index šťastné planety - HPI (happy planet index) byl zaveden v roce 2006 a je jedinečný mezi měřítky kvality života. Snaží se změřit, jak "ekologicky efektivní" je štěstí obyvatel jednotlivých zemí. Zohledňuje tedy očekávanou délku života, pocity štěstí uváděné v průzkumech a "ekologickou stopu" obyvatel dané země. Čím vyšší štěstí a nižší ekologická zátěž, tím je hodnota indexu vyšší. [19] STEJSKAL (2006, s. 18)

Ekologická stopa je uměle vytvořená jednotka. Určuje, kolik metrů čtverečních Země potřebuje člověk k dané činnosti nebo kolik metrů čtverečních Země potřebuje pro svůj život. Jednotka v sobě zahrnuje vše od získání potravin, nejrůznějších energií, dopravu, až po konečný vyprodukovaný odpad a umožňuje nám tak srovnávat jednotlivé lidské činnosti z hlediska jejich dopadů na přírodu. Udává se v metrech čtverečných plochy na osobu ($m^2/osoba$), v případě měření ekologické stopy dopravy v metrech čtverečných na osobu a kilometr ($m^2/osobo-km$ nebo v tisícinásobku jako $m^2/1000osobo-km$). Někdy se pro lepší přehlednost čísel používají též hektary. [16] www.priroda.cz (2008)

Tab. č. 2: Porovnání prvních 10 států podle HPI s pořadím podle HDI

Stát	HPI	Pořadí podle HPI	Pořadí podle HDI
 Kostarika	76.1	1	54
 Dominikánská Republika	71.8	2	90
 Jamaika	70.1	3	100
 Guatemala	68.4	4	122
 Vietnam	66.5	5	116
 Kolumbie	66.1	6	77
 Kuba	65.7	7	51
 El Salvador	61.5	8	106
 Brazílie	61.0	9	75
 Honduras	61.0	10	112

Zdroj: Data z www.happyplanetindex.org (2009) [12] a z United Nations Development Programme (2009) [23], vlastní zpracování

3.2.4 Popsicle index

Popsicle index, ve volném překladu „index zmrzliny“, je procento lidí, kteří se domnívají, že může dítě opustit svůj domov, jít na nejbližší místo kde je možné koupit zmrzlinu nebo svačinu a přijít bezpečně samo domů. Například, pokud máte pocit, že 50 % vašich sousedů věří, že dítě ve vašem okolí bude v bezpečí, pak je váš „index zmrzliny“ 50 %. Tento index je založen na pocitech lidí, kteří mají důvěrnou znalost místa, spíše než fakta a čísla. [11] FITTS (2004)

3.2.5 Index kvality života

Tento index je každoročně sestavován britským časopisem International Living. Index se vypočítá bodovým ohodnocením údajů rozdělených do devíti skupin, kterými jsou životní náklady, kultura a zábava, ekonomika, životní prostředí, svoboda, zdravotnictví, infrastruktura, bezpečnost a podnebí.

Tab. č. 3: Prvních 10 států světa podle indexu kvality života

	1. Francie	2. Austrálie	3. Švýcarsko	4. Německo	5. Nový Zéland	6. Lucembursko	7. USA	8. Belgie	9. Kanada	10. Itálie	24. ČR
Životní náklady	55	56	41	54	62	44	56	41	62	56	48
Zábava a kultura	81	82	86	82	82	76	79	83	76	85	78
Ekonomika	69	71	79	71	65	85	67	66	69	63	52
Životní prostředí	72	76	78	83	77	77	62	64	62	74	74
Svoboda	100	100	100	100	100	100	92	100	100	92	100
Zdravotnictví	100	87	95	89	88	87	78	88	84	90	82
Infrastruktura	92	92	96	90	70	66	100	96	85	62	78
Bezpečnost	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Podnebí	87	87	77	79	84	83	84	86	69	87	67
Celkem	82	81	81	81	79	78	78	78	77	77	73

Zdroj: Data z www.internationalliving.com (2010) [14]

Česká republika si v tomto žebříčku pro rok 2010 stojí na 24. místě a je překvapující, že porazila Velkou Británii, která je na místě 25. Pro další porovnání můžeme ještě uvést, že Slovenská republika je až na 40. místě. Posledních pět let měla vždy největší hodnotu indexu Francie.

Kvalita života se mění nejen mezi státy, ale i v rámci menších územních celků. V každém kraji, okrese nebo městě je odlišná, a proto se dále zaměříme na migraci po České republice.

4 Migrace za prací po České republice

4.1 Migrace po České republice

Stejně jako v různých světadílech a státech, tak i v částech České republiky jsou odlišné možnosti k získání pracovní příležitosti a jiná kvalita života. Pokud půjdeme od nejmenších vesnic, kde je téměř nemožné sehnat pracovní místo a lidé dojíždí do nejbližších měst, přes dojíždění nebo už i stěhování v rámci sousedních okresů, dostaneme se až k dojíždění a v mnoha případech hlavně ke stěhování v rámci krajů a celé České republiky. Mezi nejznámější, největší a samozřejmě nejvíce skloňované impulzy ke stěhování patří v první řadě nedostatek pracovních příležitostí či horší kvalita života v místě bydliště. Většina lidí má stále větší nároky na tu tzv. kvalitu života a téměř vyžaduje čím dál vyšší standard a doufá v neustále zlepšování. S tím je samozřejmě velmi úzce spojené dostatečně velké množství kvalitních pracovních možností. Pokud se v jiném městě, okrese či kraji nachází minimálně stejná nebo nejlépe vyšší kvalita života, dobré školy pro případné potomky a dostatek pracovních příležitostí doplněných o možnost snadno získat bydlení popřípadě díky levným pozemkům levně dům postavit, mnoho osob začne uvažovat o změně a následném přestěhování. Následuje další rozhodnutí, které se zaměřuje na cílovou destinaci. Zde musíme brát v úvahu možnost stěhování v rámci České republiky nebo přestěhování do zahraničí. V této kapitole rozebereme možnost první, kterou je změna bydliště v rámci České republiky.

V následující tabulce si představíme absolutní údaje o přestěhování obyvatel v rámci čtrnácti krajů České republiky v roce 2009. Pouhý první pohled na data o přistěhovalých, vystěhovalých a hlavně při porovnání číselných údajů v posledním sloupci vidíme, které kraje jsou pro migrující obyvatele více či méně přitažlivé a naopak, které z krajů patří, ať už v důsledku špatných pracovních příležitostí nebo na základě jiných podnětů, k často opouštěným. Jak už tomu ve většině států bývá, nejvíce lidí se stěhuje do centra státu, kterým bývá hlavní město, nebo jeho blízkého okolí. Dále patří k místům stěhování větší města. V České republice se nejvíce lidí v roce 2009 přestěhovalo do Středočeského kraje a hned následujícím místem ke stěhování je hlavní město Praha. Naopak jeden z nejvíce opuštěných krajů je kraj Moravskoslezský, kde přerušeni těžby uhlí způsobilo velikou nezaměstnanost a nedostatek jiných pracovních příležitostí nutí obyvatele ke stěhování.

Tab. č. 4: Pohyb obyvatelstva (absolutní údaje) podle krajů v roce 2009

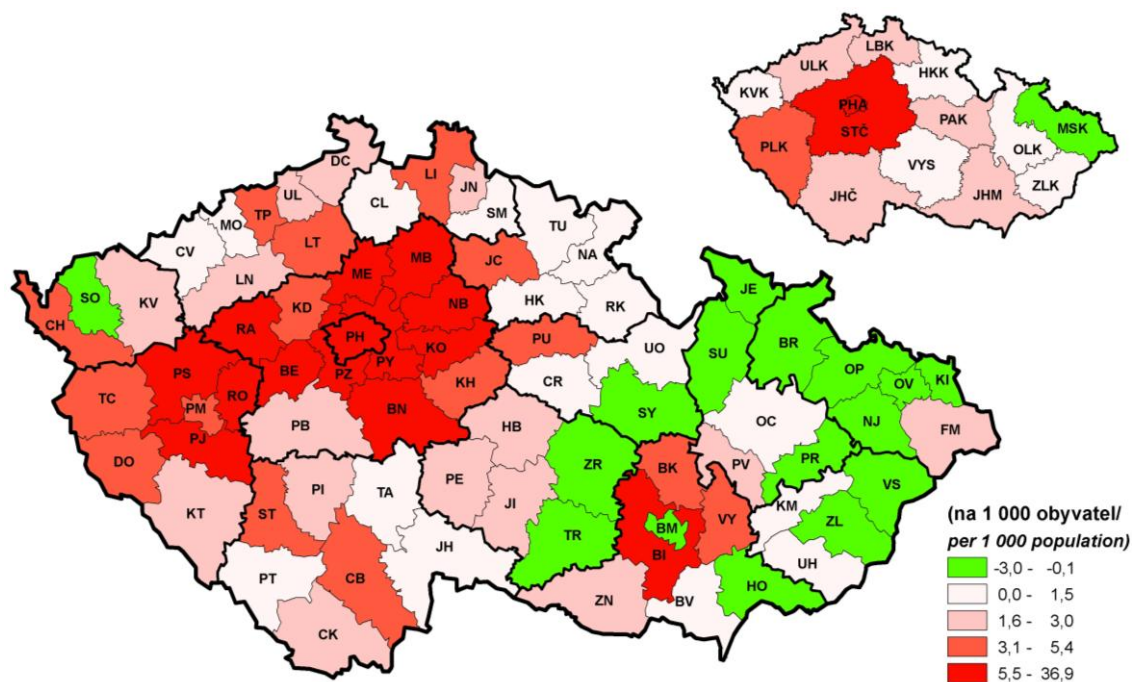
Místo	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Rozdíl
Hlavní město Praha	38094	24402	13692
Středočeský kraj	30452	16107	14345
Jihočeský kraj	5135	4380	755
Plzeňský kraj	6484	4801	1683
Karlovarský kraj	3056	4098	-1042
Ústecký kraj	7964	8386	-422
Liberecký kraj	5069	4260	809
Královéhradecký kraj	5086	5554	-468
Pardubický kraj	4726	4223	503
Vysočina	3503	4275	-772
Jihomoravský kraj	10392	7394	2998
Olomoucký kraj	3822	4347	-525
Zlínský kraj	3222	3559	-337
Moravskoslezský kraj	4833	7708	-2875

Zdroj: Data z Českého statistického úřadu (2010) [8]

4.1.1 Lidé se stěhují do středních Čech

Do středočeského kraje se v roce 2009 přestěhovalo nejvíce lidí v porovnání s ostatními částmi republiky. Střední Čechy jsou pro obyvatele velice atraktivním krajem, ale v důsledku krize, která dosáhla v tomto roce vrcholu, i zde přírůstek obyvatel poklesl oproti roku 2008 téměř o polovinu. Za hlavním důvodem snížení přírůstku migrantů se skrývá pozastavení nebo snížení bytové výstavby.

Následující obrázek graficky zobrazuje saldo stěhování u všech krajů a okresů České republiky v letech 2001 až 2008. Saldo přepočítává počet migrantů do daného kraje nebo okresu na 1000 obyvatel zde žijících. Na mapce je jasně vidět, že Středočeský kraj patří v posledních deseti letech k nejčastěji voleným místům migrace, a proto je zde saldo stěhování jedním z nejvyšších v rámci celé České republiky.

Obr. č. 2 Saldo stěhování v ČR v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

Zdroj: Obrázek z Českého statistického úřadu [18]

Do kraje se stěhují lidé z jiných koutů republiky především za práci a z Prahy se sem přemísťují hlavně ti, kteří vyhledávají klid a „kamarádské“ prostředí. Jediným důvodem ke stěhování není samozřejmě příroda a klid, ale také více pracovních příležitostí, které nabízí středočeská města. Dalším důležitým faktorem je i nedaleké hlavní město a mnoho nově vystavěných bytů, které zde v poslední době vyrostlo.

Za „černou“ ovci středočeského kraje můžeme považovat Mladoboleslavsko, ve kterém se během roku 2009 počet obyvatel snížil o 222 osob. [13] HOLEŠÍNSKÁ (2010)

4.1.2 Stěhování po České republice v důsledku finanční krize

Jako třetí kraj s nejvyšším počtem nově přistěhovalých se umístila podle statistik Českého statistického úřadu v roce 2009 Jižní Morava. I přes menší počet narozených dětí, méně přistěhovalých cizinců a více cizinců, kteří naopak kraj opustili, se počet obyvatel Jižní Moravy zvýšil. Stěhování souvisí s hospodářskou krizí a nižším počtem pracovních míst. Jediným okresem, kde počet obyvatel klesl, je Hodonínsko, které patří ve statistikách nezaměstnanosti k nejvýše postaveným. Do tohoto kraje se stěhuje hodně lidí, protože má zatím co nabídnout investorům. Předností jižní Moravy je dobrá dostupnost všeobecné

infrastruktury. Pokud chce někdo založit firmu a hledá pozemky, do začátku potřebuje právní kancelář, služby architektů nebo třeba pomoc s účetnictvím jižní Morava nabízí velký potenciál. [17] REŽŇÁKOVÁ (2010)

V této kapitole jsme probrali migraci po České republice. Než se dostaneme na migraci do zahraničí, tak se seznámíme s příčinami, které migraci iniciují a překážkami, které migraci naopak brání.

5 Příčiny a překážky migrace

5.1 Příčiny migrace

Příčin k migraci existuje veliké množství a postupně s dobou přibývají nové a nové. Lidé migrují hned z několika důvodů, ať už ekonomických, politických či osobních. Každá politická situace, válka či převrat má na svědomí vznik nových příčin. V současném moderním světě se skrývají příčiny zejména v síle a stabilitě ekonomik jednotlivých států, v rozdílném bohatství mezi světadíly, v úrovni ekonomického rozvoje a životní úrovni obyvatel daného regionu.

Při pohledu do minulosti by byl výčet příčin ke stěhování téměř nekonečný, protože migrace byla zdrojem lidského pokroku. Moderní migrace je způsobena především urbanizací, globalizací, populačními faktory, ekonomikou, porušováním lidských práv, existencí chudoby, válkami, náboženstvím a politickou situací, etnickými konflikty, přírodními a ekologickými katastrofami, se kterými souvisejí zhoršující se životní prostředí.

Pokud budeme zacházet dále do historického vývoje, zjistíme, že migrace byla vždy hodně ovlivněna událostmi, které tou dobou na daném území probíhaly. Na celém světě můžeme jednu z největších rolí připsat období objevování nových kontinentů a kolonizací, kterou vystřídala následná industrializace a dále pozdější dekolonizace. Velice výrazně byla ovlivněna migrace za dob poválečné ekonomiky a při politických změnách, kdy byla zvýšená poptávka po levné pracovní síle. Postupně měly vliv i strukturální změny jako příchod cizinců nebo v zemích těžících ropu poptávka po zahraničních pracovištích.

5.1.1 Ekonomické příčiny

Ekonomické podmínky hrají nejvýznamnější roli v rozhodovacím procesu migrantů. Pracovní migrace v její dočasné, permanentní či cyklické formě je jednou ze strategií pro přežití nebo zvýšení kvality života. Za nejčastější ekonomickou příčinu dnes můžeme označit špatnou ekonomickou situaci a nezaměstnanost v zemi původu, a tedy snahu lidí najít lépe placenou práci a zvýšit sobě a své rodině životní úroveň. V takovém případě se jedná o ekonomickou neboli pracovní migraci. Mnoho lidí z chudých zemí odchází hledat uplatnění do bohatších regionů. Obvykle odchází do zemí, které jsou

geograficky blízko. Například Albánci do Itálie a Řecka, obyvatelé jihoafrických států do Jihoafrické republiky nebo obyvatelé zemí bývalého Sovětského svazu do Ruska. Velký vliv na výběr země má také koloniální minulost, kde si například Alžířané za cílovou zemi volí Francii, Indonésané Holandsko, a aktivní přistěhovalecká politika jednotlivých států. Např. Turci v Německu nebo Íránci ve Švédsku. Nezastupitelnou roli při výběru hraje také přítomnost komunity migrantů v dané zemi. Pracovní migrace se netýká jen lidí pocházejících z chudých zemí, uplatnění v zahraničí hledají i obyvatelé bohatších států, nemálo Čechů si například vydělává ve Spojených státech Amerických.

Mezi příčiny migrace s ekonomického hlediska tedy spadá chudoba, nezaměstnanost, nízké mzdy v oboru, špatné uplatnění v oboru, přelidnění a tak dále. Na příčiny můžeme nahlížet z hlediska sociálního a sem spadá špatná úroveň vzdělání a zdravotnictví, rodinný příslušník v zahraničí nebo vztah či manželství s cizincem. [15] Jeden Svět na školách (2008, s. 2)

5.1.2 Environmentální příčiny migrace

Environmentální příčiny hrají také jednu z významnějších rolí při rozhodování, zda migrovat či nikoliv. V určitých regionech mohou být environmentální změny dokonce tou hlavní a rozhodující příčinou migrace. Ačkoliv se přírodní zdroje, jako jsou pitná voda nebo půda, mohou zdát nevyčerpatelné, je v rozvojových státech v mnoha případech realita zcela opačná. Dlouhodobá devastace či zásadní změna životního prostředí nebo přírodní katastrofa mohou zásadně zasáhnout do života obyvatel daného území a tím je připravit o životně důležité přírodní zdroje, obydlí či obživu. Lidé v takto postižených oblastech jsou donuceni opustit své domovy a hledat obživu jinde, čímž vzniká proces environmentální migrace. Ve většině případů se jedná o přírodní katastrofy jako např. záplavy, zemětřesení, výbuchy sopek a hurikány, různé ekologické procesy, ke kterým patří eroze půdy, zasolení půdy, říční eroze způsobující zánik ostrovů nebo břehů, sucho dále výstavba velké říční přehrady, dopravní infrastruktury, těžba přírodních zdrojů nebo nedostatek přírodních zdrojů, ke kterým patří především pitná voda či voda na zavlažování a nedostatek zemědělské půdy. Z dalších příčin můžeme jmenovat ozbrojené konflikty a války spojené se zhoršováním životního prostředí, pod které spadají boje o vodní zdroje, pastviny či v poslední době stále důležitější ropu. Část z nich je lidskou činností způsobena přímo, jako například použití špatných zemědělských technologií nebo výstavba přehrad,

u zbylých je však lidské působení nepřímé, což je příklad změny klimatu. V každém případě je zhoršení stavu životního prostředí spojeno se ztrátou živobytí, a proto je velmi obtížné odlišit environmentální příčiny migrace od příčin ekonomických. [3] STOJANOV (2009, s. 10)

5.1.3 Demografické příčiny

I když část obyvatel často považuje demografické příčiny za méně důležité, hrají v migraci také významnou roli. Za jednou z největších demografických příčin, která způsobuje migraci, se skrývá vysoká populační hustota. Tu způsobuje vysoký populační růst v určitém časovém úseku a obecně velký počet obyvatel státu nebo regionu patří k mnoha dalším příčinám způsobující migraci obyvatel do regionů a států, které se prezentují menší hustotou zalidnění.

5.1.4 Občanské nepokoje a vysoký stupeň náchylnosti ke konfliktům uvnitř společnosti

Regiony jsou čas od času zasaženy občanskými konflikty a nepokoji. Například v zemích, kde žijí zdejší kmeny v permanentním konfliktu s centrální vládou, mohou emigrovat až desítky tisíc osob. Část obyvatel se po podepsání příměří rozhodne pro návrat zpět, ale většina už zůstane v místě, kam migrovala. Další, i když skrytější příčinou může být občasná nevraživost mezi náboženskými skupinami. Tento migrační proud však není příliš masivní.

První tři migrační faktory, především však nedostatek pracovních příležitostí a půdy, časté přírodní katastrofy a vysoká hustota obyvatel, to vše v kombinaci s kulturními a historickými souvislostmi vytvářejí předpoklad pro existenci tzv. „permanentní migrační atmosféry“ ve společnosti na národní i mezinárodní úrovni. Nicméně environmentální příčiny migračních proudů jsou v současné době často zmiňovány, především v kontextu změny klimatu. [3] STOJANOV (2009, s. 10)

5.2 Překážky migrace

Tak jako každá činnost, tak i migrace a vše s ní spojené má své chyby. V tomto případě je můžeme nazývat překážkami. Překážek lze vyjmenovat veliké množství a tak

se budeme zabývat jen těmi důležitějšími. Mezi ně patří bezesporu překážky ekonomické, byrokratické, překážky spojené s hraničními administrativními kontrolami pasů a dalších dokladů, dále překážky týkající se kriminality a terorismu.

5.2.1 Administrativní překážky

Devatenácté století přináší rozdělení světa do států, s více či méně přesně stanovenými hranicemi, osobní dokumenty, pasy, celní a hraniční kontroly, což je pro velkou migraci vážná překážka. Hranice se postupně stávají více a více nepropustné. Největší překážkou v tomto případě lze nazvat vízovou povinnost při migraci do některých států a poplatky s ní spojené. Mnoho lidí odradí od budoucího stěhování administrativní náročnost v podobě velkého množství papírování, žádostí a neustálého obíhání úřadů. Po vstupu České republiky do Evropské unie a otevření hranic odpadla velká část problémů s osobními dokumenty a pasy, pro cestování stačí občanský průkaz a přejíždění hranic se obejde bez dlouhých kolon způsobených neustálými hraničními kontrolami. Další dobrou zprávou pro případné zájemce o migraci je rušení vízové povinnosti. Bohužel státy, jako například Kanada, se po hromadné imigraci osob rozhodly vízovou povinnost znovu zavést.

5.2.1.1 Ohlašovací povinnosti

Důležitou skupinou administrativních opatření vztahujících se jen k mezinárodní migraci je ohlašovací povinnost cizinců a dalších osob, kterými jsou ubytovatelé, zaměstnavatelé, dopravci a další. Základní povinností je hlášení místa pobytu cizince. Ohlašovací povinnost může být uložena všem cizincům, včetně cizinců osvobozených od vízové povinnosti a občanů Evropské unie. Výjimku mají pouze diplomati, vojáci cizích států, děti mladší 15 let a osoby zbavené svobody. Ostatní cizinci, kteří žádné povolení k pobytu nepotřebují, mají povolen pobyt a k tomu už předložili souhlas ubytovatele, turisté nebo cizinci s pobytem trvalým mají ohlašovací povinnost. Podle českého práva je hlášení místa pobytu, naštěstí pro cizince, povinností skutečně jen ohlašovací, cizinec tedy pouze vyplní a podepíše ohlašovací tiskopis a ten zašle policii, to vše ve třídenní lhůtě. Totéž platí pro přestěhování cizince na dobu přesahující jeden měsíc. S hlášením místa pobytu není přímo spjata povinnost cizince prokazovat jiné skutečnosti jako např. oprávněnost či hygienická zajištěnost pobytu na hlášené adrese či skutečnosti týkající se ubytovatele. Tím se česká úprava pozitivně liší od právních předpisů a praxe jiných států

jako například Ruské federace, kde pobyt smí být nahlášen jen na adrese subjektů speciálně oprávněných k ubytování cizinců a turista tak v praxi musí zaplatit hotelu za vystavení potvrzení. [9] ČIŽINSKÝ (2007)

5.2.2 Překážky spojované s kriminalitou a terorismem

Opakované spojování migrace s kriminalitou a terorismem je závažnou překážkou úspěšného zařazení cizinců do společnosti. Ve svém důsledku tak přispívá k zastoupení skupin cizinců jak ve sféře veřejných služeb, tak i při legalizaci jejich pobytu. Politici, úředníci a další aktéři by měli pomáhat lidem porozumět proměnám společnosti spojených s migrací a přispívat k překonávání obav, například poukázáním na přínosy migrace pro danou společnost.

5.2.3 Byrokratické překážky

Migrace je silně zatížena mnoha byrokratickými překážkami. Liberální promigrační pohled dochází k závěru, že migrace je, či může být, výhodná pro všechny strany. Jak pro zemi původu, pro cílovou zemi, tak i pro migranty samotné. Dále udává, že vlastně jediným jejím problémem je špatný migrační management ze strany státní správy.

Nelze popřít, že byrokratické překážky jsou přítomny ve všech právních oblastech, zejména jde-li o správní právo. Stejně tak je pravdou, že mnohé formality v cizineckém řízení mají svůj smysl a jsou považovány za legitimní. Přesto se v migračním právu nalézají formální překážky v jedné z nejčtetnějších podob. Jde zejména o překážky, které šetří úředníkům rozhodování. Než by stát na žádost cizince o povolení pobytu odpověděl a třeba jeho žádost i zamítl, stanoví tak omezující podmínky ohledně místa či lhůty podání žádosti a ohledně povinných příloh k žádosti, že mnoho cizinců žádost fakticky vůbec nemůže podat.

Zřejmě nejzávažnější byrokratické překážky jsou spojeny s podáváním žádostí o vydání povolení k pobytu. Podáním žádosti je zahájeno příslušné řízení, které mají státní orgány povinnost provést a v něm rozhodnout. Například český zákon ztěžuje podání mnoha takových žádostí trojím omezením. Zaprvé určením místa podání žádosti, dále omezením času, kdy je žádost možno podat, a nakonec stanovením osoby, která tak může, popřípadě musí učinit.

5.2.3.1 Stanovení osoby

Hlavním problémem je nařízení, že žadatel o vízum nebo též o jiný druh pobytu je povinen podat žádost osobně. To znamená fyzicky se dostavit k příslušnému orgánu. Tím se vylučuje zaslání žádosti včetně dalších příloh poštou či elektronickou formou anebo podání žádosti prostřednictvím zástupce s plnou mocí. Toto klasické ustanovení vyskytující se v mnoha právních řádech má svou logiku. Žadatel předkládá příslušnému orgánu i cestovní doklad a ten není vhodné posílat poštou. Navíc je třeba podle fotografie a dnes už i podle dalších biometrických údajů zkontrolovat žadatelovu totožnost, provést s žadatelem pohovor a jiné náležitosti.

Stejně omezení platí i pro převzetí rozhodnutí o povolení pobytu, které se někdy doručuje v listinném vyhotovení a jindy se rovnou vystaví průkaz potvrzující pobyt. Vydané průkazy se buď vlepují do cestovního pasu ve formě samolepícího štítku, nebo se vydávají jako samostatné doklady. U těch povolení k pobytu, která nejsou vízy a u nichž nestanoví zákon daného státu povinnost podat je osobně, může cizinec podat žádost i jiným způsobem. Správní orgán je sice povinen řízení provést, ovšem cizinec své povolení ve většině případů stejně nedostane, protože úřad vyžaduje, aby si přišel sám.

5.2.3.2 Místní omezení podání žádosti

Z povinnosti osobního podání žádosti vyplývají překážky vztahující se k místu podání žádosti. V České republice je jím buď příslušný orgán policie, nebo zastupitelský úřad České republiky v zahraničí. Základním opatřením vyskytujícím se i v mnoha dalších evropských státech je ustanovení, že žádosti o vízum, neboli o první bytové povolení žádaného typu, je nutno podat na zastupitelském úřadě dané republiky v zahraničí. A toto platí i v případě, že cizinec se na daném území legálně pohybuje. Jako příklad uvedeme příjezd cizince na tříměsíční turistické vízum. V této době si našel práci a chtěl by požádat o roční pracovní vízum. Smyslem této ryze administrativní bariéry je snaha zabránit tomu, aby během trvání řízení o vydání povolení k pobytu, kdy se ještě neví, zda pobyt bude udělen, pobýval cizinec na daném území. Tohoto lze dosáhnout i jinak. Podání žádosti nemusí být spojeno s právem pobytu a osobní účast žadatele na řízení by šla rovněž zajistit buď vydáním zvláštního víza, nebo provedením takového pohovoru na zastupitelském úřadě. Skutečným zájmem, který toto ustanovení sleduje, je spíše ztížit či znemožnit

cizinci možnost podání žádosti. Toto nařízení jej nutí, aby z České republiky či dokonce z Evropy odjel. Pro vyjasnění skutečné povahy této byrokratické bariéry lze jen dodat, že ambasády řadu žádostí jen nabírají, někdy provedou s žadatelem pohovor a pak spis stejně odešlou policistům daného státu, kteří o žádosti dále rozhodují.

5.2.3.3 Časová omezení podání žádosti

Vedle osobních a místních omezení znají zákony daných států též časové omezení pro možnost podat určitou žádost o pobyt. Je tomu tak při prodlužování dlouhodobého pobytu, kdy je cizinec oprávněn podat žádost o prodloužení pouze v zákonem stanovené lhůtě před skončením platnosti prodlužovaného povolení. Žádosti podané před tímto obdobím jsou ve většině případů odmítnuty a žádost podaná později nezmění nic na neprodloužení povolení k pobytu. Zákaz podání žádosti příliš brzy může být zdůvodněn tím, že povolování pobytu má vycházet z co nejaktuálnější situace.

5.2.3.4 Správní poplatky

Byrokratickými překážkami mohou být i správní poplatky vybírané v souvislosti s povolováním pobytu. Zpoplatněno může být buď samotné podání žádosti, nebo až vydání povolení. Účel vybírání poplatků může být jednak fiskální, kdy uhradí náklady nebo alespoň část těchto nákladů, které jsou s vyřizováním žádosti spojeny, a pak vytřídění těch žadatelů, kteří nejsou rozhodnutí udělené povolení skutečně využít. Výše poplatků může stanovit pro potenciální migranty i určitou ekonomickou laťku, přes kterou chudší ale i střední vrstvy neprojdou. Na rozdíl od jiných států české správní poplatky zatím hrají mezi byrokratickými bariérami spíše roli zanedbatelnou.

Z hlediska volného pohybu uvnitř Evropské unie je třeba ještě dodat, že od správních poplatků jsou osvobozeni všichni občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci. Evropské právo nezakazuje jakékoli zpoplatňování, pouze vyžaduje, aby např. poplatky za vystavení průkazů nebyly vyšší než poplatky účtované občanům vlastního státu za vystavení dokladu obdobného. Lze tedy předpokládat, že se zaváděním biometrických dat do všech průkazů poroste tlak na zpoplatnění vydání těchto průkazů stejně jako u průkazů českých občanů a že tímto způsobem by mohly vzniknout určité problémy pro nemajetné občany Evropské unie. [9] ČIŽINSKÝ (2007)

Jak uvádí předchozí text, pobyt, práce a další náležitosti musí být schválené příslušným úřadem pověřeným touto problematikou v daném státě a ten vydá nebo nevydá povolení. Tato administrativní náročnost samozřejmě také z části ovlivňuje výběr cílové země. Ve větší míře se příčiny a překážky migrace vztahují ke stěhování za prací do zahraničí, které si přiblížíme v následující kapitole.

6 Migrace Čechů za prací do zahraničí

6.1 Migrace do zahraničí

Pokud se někdo rozhodne stěhovat, vyvstane hned jako první otázka: Kam se přestěhovat? Nabízí se možnost stěhování v rámci České republiky nebo stále dostupnější a lákavější možnost přestěhování do jednoho ze zahraničních států, které nabízí v mnoha případech lepší pracovní podmínky, kvalitní ubytování, životní prostředí a dostatek pracovních míst.

V současné době stále více Čechů nachází pracovní uplatnění v zahraničí. Vysoce kvalifikovaní profesionálové patří k nejmobilnějším částem populace. Oproti lidem s nižší kvalifikací projevují větší ochotu trávit dlouhé pracovní pobyty v zahraničí a střídat lokality, ve kterých pracují. Za malou nepříjemnost mezinárodního stěhování můžeme považovat důkladnější přípravy, než při stěhování po České republice. Díky vstupu České Republiky do Evropské Unie se stěhování v rámci EU hodně zjednodušilo. Odpadlo čekání na hranicích ve frontě a vyřizování celních formalit jak ve vnitrozemí, tak na hraničním přechodu.

6.1.1 Migrující profesionálové

Vysoce kvalifikovaní profesionálové odcházejí do zahraničí zejména proto, že hledají co nejlepší možnosti uplatnění svého vzdělanostního kapitálu na světovém trhu práce. Vzhledem k tomu, že v zemi svého původu nemohou najít odpovídající pracovní pozice, nebo protože v zahraničí jsou podobné pozice lépe placeny, volí vycestování jako logický krok při sledování vlastních zájmů.

Migrující profesionálové tvoří zvláštní skupinu osob a lze je rozdělit do několika skupin, přičemž pro každou skupinu jsou charakteristické jiné motivy migrace a rovněž průběh jejich migrace vypadá jinak. Zvláštní skupinu mezi migrujícími profesionály přitom tvoří akademici a vědci, kteří jsou při migraci mnohem více ovlivněni kvalitou jednotlivých výzkumných pracovišť a jejich týmů než ekonomickými podmínkami. Rozhodující část migrace akademiků a vědců je vázána na skromný počet tzv. center excellence, která se díky prestiži stávají magnetem pro mezinárodní vědeckou komunitu.

Mezi migrující profesionály patří kromě vědců také špičkoví manažeři, specialisté v oblasti informačních technologií, specializovaní lékaři nebo třeba vojenští profesionálové.

6.1.2 Země původu při emigraci profesionálů

Odchod kvalifikované pracovní síly do zahraničí může mít na zemi původu těchto profesionálů různé dopady. Masivní odliv lidského kapitálu se může stát výrazným problémem zejména tehdy, pokud má trvalý charakter. Existence řady studií zkoumajících ekonomické dopady masivního stěhování (např. Straubhaar 2000, Chiswick 2005, Schiff 2005) ovšem nepřináší přesvědčující a jednoznačné výsledky analýz. Všechny se však shodují na tom, že příliš vysoká míra emigrace může brzdit nebo ohrožovat ekonomiku dané země. Ztráty způsobené odlivem lidského kapitálu do zahraničí mohou být v několika málo případech vyváženy rostoucí motivací ke studiu.

Zásadní pro zemi původu je podoba mezinárodní migrace. Za problémovou je označována migrace trvalá a jednosměrná, nazývaná brain drain. Zde je možné hovořit o skutečném odlivu lidského kapitálu. Tento typ migrace obvykle nejvíce postihuje málo rozvinuté země. Úplně jiná situace nastává, když má migrace obousměrný charakter (brain exchange) nebo jedná-li se o migraci dočasnou (brain circulation). Při oboustranné migraci dochází kromě odlivu domácích profesionálů do zahraničí zároveň k přílivu zahraničních profesionálů, takže se poměr kvalifikovaných pracovníků víceméně vyrovnává. Při dočasném stěhování domácí profesionálové sice odchází do zahraničí, ale po určité době se vrací zpět, spolu s nově nabytými zkušenostmi, popř. s dodatečným vzděláním. Jejich lidský kapitál se tak díky zahraničnímu pobytu ještě zvýšil. Perspektivy oboustranného a dočasného stěhování jsou typické pro migraci mezi vyspělými zeměmi, ovšem i mezi vyspělými zeměmi je velmi často migrace profesionálů nevyrovnaná.

6.1.3 Země při imigraci profesionálů

Země, do níž kvalifikovaní migranti směřují, z jejich příchodu profituje. Získává kvalifikované odborníky, aniž by musela investovat do jejich vzdělání, tzv. „brain gain“. Pokud zkoumáme příliv kvalifikovaných profesionálů i z druhé strany, nabízí se možnost, že intenzivní imigrace lidského kapitálu ze zahraničí způsobuje nepřiměřenou závislost na cizincích a oslabuje motivaci domácích studentů. Rozvinuté země i jednotlivé instituce v

těchto zemích si uvědomují potřebu vysoce kvalifikovaných pracovníků a vytváří speciální podmínky pro jejich přilákání. [7] BERNARD (2008)

6.1.4 Cílové destinace pro migraci

Mnoho lidí hledá stále lepší pracovní podmínky, místo s vyššími výdělky nebo práci, kde by uplatnil své znalosti a dovednosti. Pokud budou tito lidé přemýšlet o přestěhování do zahraničí, bude nejčastějším typem celkové migrace z českých zemí přednostně migrace přechodná, krátkodobá a příhraniční. V minimální míře to bude dlouhodobá, která zvyšuje konkurenci na pracovním trhu v úrovni středních a vyšších profesních a specializovaných pozic. Jednou z velkých bariér pracovní migrace je dlouhodobě přetrvávající nízká znalost světových jazyků. Znalost jazyka ovlivňuje prvotní rozhodování o tom, zda člověk vůbec zvažuje migraci za prací do zahraničí. Jazyk ve většině případů hlavně ovlivňuje preferovanou destinaci. Je malá pravděpodobnost, že se někdo vydá za prací do Německa bez sebemenší znalosti němčiny.

Mladší generace bude často migrovat za krátkodobými či dlouhodobými studijními či pracovními pobyty, což je z hlediska kulturního, vzdělanostního i hospodářského rozvoje České republiky žádoucí migrace. Většina těchto „přechodných“ zahraničních pobytů je ukončena návratem zpět do Čech, i když můžeme předpokládat, že alespoň malá část těchto studentů se bude v budoucnu pokoušet uchytit na čas i v pracovní sféře v zahraničí.

Mezi příznivé destinace pro krátkodobé stěhování připadá v úvahu nejvíce Německo a Rakousko, které nabízí slušné pracovní podmínky a také dobré finanční ohodnocení odvedené práce. Tato možnost je v současné době využívána částí obyvatel příhraničních regionů. Mezi státy, které si lidé volí při dlouhodobé migraci, patří v první řadě jeden ze států Evropské unie, protože po vstupu České republiky do unie se podstatně zjednodušily podmínky k získání vytouženého místa a odpadlo velké množství papírování. Z nejvíce vybíraných regionů můžeme jmenovat například Německo, Švýcarsko, Španělsko nebo Velkou Británii. Z mimoevropských států patří mezi migranty k oblíbeným Rusko, zámořská Kanada a samozřejmě také Spojené státy Americké.

Závěr

Migrace je, a myslím si, že nadále bude, jedním z hlavních témat odborných mezinárodních jednání. Příkladem může být jednání premiérů, jednání Spojených států amerických a Kuby, dále jednání v rámci Evropské unie či jednání EU se zeměmi Latinské Ameriky a Karibiku (LAC) v oblasti vzájemné spolupráce týkající se migrace mezi EU a LAC. Projednávány jsou zvláště otázky množství a stavu uprchlíků, pracovních migrantů a dalších znevýhodněných skupin. Například na summitu hlav států Evropské unie v Bruselu ve dnech 18. a 19. června 2009 byla prodiskutována situace uprchlíků ve Středomoří spolu s návrhy řešení, které předkládala Evropská komise.

Ve vybraných periodikách se často objevují demografické články týkající se migrace a mnoho specializovaných institucí jako Organizace spojených národů, časopis *International Living* nebo Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) provádí studie zabývající se migrací, jejím vývojem a vším, co s migrací úzce či vzdáleně souvisí. Bohužel ani jedna z institucí zabývajících se migrací jako takovou nevede žádné statistiky spojené konkrétně s pracovní migrací, které by při řešení situace v tomto směru pomohly a přinesly přesná čísla. V oblasti migrace je statistika vedena pro stěhování cizinců nebo občanů v rámci měst, okresů, krajů nebo do zahraničí.

Jak již bylo dříve uvedeno, jedním ze studovaných témat v rámci široce pojaté oblasti migrace může být pracovní migrace, její faktory, příčiny nebo překážky. Velká pozornost je věnována v demografických, sociálních a ekonomických studiích jednadvacátého století převážně pracovní migraci mezi zeměmi Evropské unie, neboť právě členství států v tomto uskupení umožňuje v rámci jednotného trhu realizovat jednu ze 4 základních svobod, tj. svobodu pohybu osob. Na druhou stranu zde se otvírají možnosti pro vznik problémů, zvláště díky stále ještě rozdílné úrovni ekonomik jednotlivých členských států, proti jejichž vzniku EU umožnila realizovat dílčí opatření, na pracovním trhu až na dobu 7 let tzv. přechodné období.

A i když si mnoho lidí z laické veřejnosti myslí, že díky uvolňování státních hranic dosahuje migrace vysoké úrovně, tak se velmi mýlí, protože počet pracovních migrantů se nachází na nízké úrovni díky překážkám, které jsou uvedeny v páté kapitole. Většina studií o stěhování migrantů bohužel neukazuje škodlivost migrace na jednotlivé trhy práce, ale

často pouze vyzdvihuje její atraktivnost a možnosti, které nabízí pro obě strany, kterými jsou cílová a původní země. Oběma státům může migrace pomoci při řešení nedostatků na trhu práce nebo alespoň tyto problémy částečně eliminovat.

Jako každý problém má i migrace své kladné a záporné stránky. V dnešní době je zvykem stinné stránky v podobě nedostatku pracovních pozic, diskriminace z rasových, náboženských či jiných motivů zdůrazňovat a probírat. Mezi největší problémy spojené s migrací patří bezesporu začlenění cizinců do společnosti a následně vzniklé spory mezi přistěhovaleckými menšinami a částí původních obyvatel. Tuto situaci zatím řeší jednotlivé vlády členských zemí EU ve svých migračních politikách a snaží se pomoci i evropské instituce. I když se na návrzích řešení a migračních politik podílí kromě evropských orgánů (Evropská komise nebo Rada Evropské unie) například Organizace spojených národů, problém migrace a migrantů je globální. Nelze se soustředit jen na Evropu a evropské státy, ale musíme brát v potaz i zbylé státy světa (tzv. třetí země) a jejich migranty, protože migranti z jiných kontinentů mají zažitě odlišné zvyky, tradice a vyznávají jiná náboženství, stejně jako kulturní hodnoty.

Specializované agentury nabízejí a propagují mnoho pracovních příležitostí v zahraničí. Navádí k pracovní migraci a seznamují s jejími výhodami. Nabídka práce v zahraničí se výrazně zlepšila pro občany členských států Evropské unie, když se pro ně po vstupu do unie otevírají nové trhy práce a odpadají například administrativní překážky. Bohužel jsou ještě potenciální migranti nově přistupujících států odříznuti od možnosti pracovní migrace, protože pro ně stále platí přechodná omezení spojená právě s přijetím nových států do Unie. Na druhou stranu v Evropě je při stěhování za prací menší množství bariér a překážek, neboť se kultury a podmínky v jednotlivých státech tolik neliší. Větší problém nastává pro migranty z mimoevropských států, pro které mohou být velkou překážkou jazykové schopnosti, rozdílnost kultur a náboženství, odlišné sociální zařazení do společnosti a mnohé další bariéry.

Známým faktem dnešní doby, který potvrzují novodobé studie, je, že se stále zvyšuje průměrný věk lidské populace a dochází tedy k jejímu stárnutí. Například průměrný věk v České republice se za posledních patnáct let zvýšil téměř o čtyři roky a pohybuje se kolem čtyřiceti let. V důsledku toho stále ubývá ekonomicky aktivních obyvatel a výkonnost ekonomiky klesá. Pracovní migrace patří k jednomu z faktorů, který

může tuto situaci do budoucna zlepšit. Mobilita pracovníků se stále zvyšuje a je více a více aktuální. Bohužel v tomto případě není vše tak jednoduché jak to na první pohled vypadá a nikdo nemůže s určitostí říct, že tomu tak i v budoucnu bude, protože tím, kdo se stěhuje a je považován za potencionálního migranta, není nikdo jiný než člověk. Ten pojem a problém migrace chápe subjektivně, vytváří si své vlastní názory a těch se často drží. Zde se otvírá velký prostor, který je nutné upravit podmínkami, aby nedošlo ke zvyšování problémů s pracovní migrací spojenými, ale naopak byly využívány její pozitivní dopady na společnost.

Osobně si myslím, že největší část migrantů připadá na studenty. Mnoho z nich si dobře uvědomuje, že mohou zlepšit jazykové dovednosti, cítí kvalitní příležitost získat mnoho dobrých, ale i špatných zkušeností a za největší impulz k migraci můžeme bezesporu považovat kvalitní finanční ohodnocení, které zahraniční práce nabízí. Po vstupu České republiky do Evropské unie se pomyslné dveře pro vycestování do ciziny ještě více rozevřely a nabídka pracovních příležitostí se stále zvyšuje. Na druhou stranu si myslím, že za jednu z největších překážek v pracovní migraci do zahraničí lze považovat administrativu s vycestováním a prací v zahraničí spojenou. Mezi státy Evropské unie tento problém, až na výjimky, opadl, ale pro mnohé další zajímavé státy připadá administrativní náročnost migrantům jako problém, který lze vyřešit jen s vysokou mírou vynaložené námahy. S touto překážkou se sice snaží orgány Evropské unie (Evropská komise, Rada Evropské unie) a další instituce, například Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), pohnout, ale rozdílnost států a jejich přístupu k migraci zatím nedovoluje velké změny.

Ve své práci jsem dospěl k závěru, že mnoho Čechů není příliš ochotno migrovat za prací a měnit tak svůj zavedený způsob života. Překážky uvedené v předchozím textu, nejistá ekonomická situace a částečně i „česká pohodlnost“ odrazují od migrace.

Použité zdroje:

Tištěné zdroje

- [1] KING, Russell. *Atlas lidské migrace*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 2008. 449 s. ISBN 978-80-204-1706-0.
- [2] MORRIS, Morris David. *Measuring the Condition of the World's Poor: The Physical Quality of Life Index*. New York : Pergamon Press, 1979. 140 s. ISBN 0080238904.
- [3] STOJANOV, Robert. Proč migrují obyvatelé Bangladéše do Indie?. *Přes*. 2009, roč. 5, č. 16, s. 7-10. ISSN 1214-9640.
- [4] ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.
- [5] ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. 203 s. ISBN 80-7178-285-8.

Internetové zdroje

- [6] BBC [online]. 2004 [cit. 2010-03-09]. Uprchlíci: Kam míří. Dostupné z WWW: <http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1356_migration/page4.shtml>.
- [7] BERNARD, Josef. *SOCIOWEB.CZ* [online]. 2008 [cit. 2010-04-04]. Mezinárodní migrace profesionálů – brain drain, brain exchange, brain circulation. Dostupné z WWW: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=319&lst=116>>.
- [8] Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-04-02]. Pohyb obyvatelstva (absolutní údaje) podle oblastí, krajů a okresů v roce 2009. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/E30032FE90/\\$File/400109q411.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/E30032FE90/$File/400109q411.pdf)>.
- [9] ČIŽINSKÝ, Pavel. *Migraceonline.cz* [online]. 2007 [cit. 2010-04-10]. Migrace a byrokratické překážky. Dostupné z WWW: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2034139>>.
- [10] DLOUHÝ, Jiří. *Univerzita Karlova* [online]. 2005 [cit. 2010-03-29]. Index lidského rozvoje. Dostupné z WWW: <<http://www.cuni.cz/COZP-39.html>>.
- [11] FITTS, Catherine Austin. *Solari.com* [online]. 2004 [cit. 2010-03-30]. The Popsicle Index. Dostupné z WWW: <http://solari.com/index.php?id=52&searched=popsicle+index&highlight=ajaxSearch_highlight+AS_ajax_highlight1+AS_ajax_highlight2>.
- [12] *Happyplanetindex.org* [online]. 2009 [cit. 2010-03-29]. The Happy Planet Index 2.0. Dostupné z WWW: <<http://www.happyplanetindex.org/public-data/files/happy-planet-index-2-0.pdf>>. ISBN 9781904882558.

- [13] HOLEŠÍNSKÁ, Jitka. *Bydlení.idnes.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-04-02]. Lidé se nejvíce stěhují do středních Čech. Hledají zde přírodu a větší klid. Dostupné z WWW: <http://bydleni.idnes.cz/reality_bdp.asp?c=A100322_112956_reality_bdp_web>.
- [14] *International Living* [online]. 2010 [cit. 2010-03-30]. 2010 Quality of Life Index. Dostupné z WWW: <<http://www1.internationalliving.com/qofl2010/>>.
- [15] *Jeden Svět na školách : program společnosti Člověk v tísni* [online]. 2008 [cit. 2010-04-05]. s. 7 s. Migrace. Dostupné z WWW: <http://www.jedensvetnaskolach.cz/download/pdf/jsnspdfs_217.pdf>.
- [16] *Příroda.cz* [online]. 2008 [cit. 2010-03-29]. Ekologická stopa. Dostupné z WWW: <<http://www.priroda.cz/slovník.php?detail=172>>.
- [17] REŽŇÁKOVÁ, Tereza. *IDNES.cz* [online]. 2010 [cit. 2010-04-03]. Krize dala lidi do pohybu, stěhují se. Často na jih Moravy. Dostupné z WWW: <http://brno.idnes.cz/krize-dala-lidi-do-pohybu-stehuji-se-casto-na-jih-moravy-piz-/brno-zpravy.asp?c=A100316_1351980_brno-zpravy_dmk>.
- [18] *Saldo stěhování v letech 2001 až 2008 (roční průměr)* [online]. 2009 [cit. 2010-04-09]. Český statistický úřad. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/8d60e08bf85da938c125729c0040b783/\\$FILE/20101109m04.jpg](http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/8d60e08bf85da938c125729c0040b783/$FILE/20101109m04.jpg)>.
- [19] STEJSKAL, Jan. Nejšťastnější místo na Zemi. *Respekt*. 2006, 37, s. 18.
- [20] STOJANOV, Robert. Proč migrují obyvatelé Bangladéše do Indie?. *Přes*. 2009, roč. 5, č. 16-17, s. 9. Dostupný z WWW: <http://nesehnutí.cz/publikace/pres16_17.pdf>.
- [21] STOJANOV, Robert, KAVANOVÁ, Klára. Migrace obyvatel v kontextu environmentálních změn. *Geografické rozhledy*. 2009, sv. 18, č. 5, s. 28-29. Dostupný z WWW: <http://www.iom.cz/files/Stojanov_Kavanova_2009-EM-geohledy.pdf>
- [22] *United Nations* [online]. 2000 [cit. 2010-02-16]. Dostupný z WWW: <<http://esa.un.org/migration/index.asp?panel=1>>.
- [23] *United Nations Development Programme* [online]. 2009 [cit. 2010-03-29]. Statistics of the Human Development Report. Dostupné z WWW: <<http://hdr.undp.org/en/statistics/>>.
- [24] VOJTKOVÁ, Michaela. *Socioweb.cz* [online]. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2002, 20. 4. 2005 [cit. 2009-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst=119>>
- [25] VOJTKOVÁ, Michaela. *Teorie mezinárodní migrace*. SOCIOWeb [online]. 2005 [cit. 2010-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst=119>>